

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus
practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos
sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

Per XXXVI. Casus Exhibens Materiam de Conscientiâ, Legibus, Peccatis,
Fide, Spe, Charitate, Jure & Justitiâ

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1752

VD18 13475452-001

Casus III. De Conscientia probabili.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39804

si dubites de modo contractæ obligationis, tunc præsumitur id, quod minus est, & favorabilius, nisi sit præsumptio fortior in oppositum.

7. In dubio, an votum emissum sit in pubertate, potest pater vel tutor illud irritare, tum quia mutatio ætatis non præsumitur, tum quia Superior in dubio non est spoliandus suo jure & autoritate. Plura alia dubia circa leges *V. cas. 5. n. 18.* circa obligationem restituendi *cas. 38. n. 18.* circa vota *cas. 68. q. 3. cas. 69. q. 2.*

C A S U S III.

De Conscientia probabili.

Cato Theologus interrogatur 1. Quid sit opinio probabilis in- & extrinsecè. 2. Quoad se, & quoad nos; tenuiter, certo & probabiliter probabilis. 3. An ex hoc sit verè probabilis, quòd doceatur ab uno Recentiore. 4. An una opinio possit esse alterà probabilior, vel aequè probabilis. 5. Que vocetur tutior. 6. An liceat sequi tenuiter, dubiè vel probabiliter probabilem. 7. An liceat sequi minùs tutam circa valorem Sacramenti, aut in periculo realis damni. 8. An minùs probabilem sequi possit Judex. 9. Advocatus. 10. An Medici, Chirurghi. 11. An saltem id liceat in aliis materiis. 12. An Superior possit præcipere secundùm sententiam minùs probabilem, & an subditus teneatur obedire. 13. & seqq. Qualiter hic solvenda opposita. 18. An liceat sequi sententiam à Sede Pontificià censuratam. 19. An alienam contra propriam. 20. An subditus contra propriam teneatur obedire. 21. An secundùm alienam liceat consulere in privatis & publicis. 22. An liceat sequi hanc & oppositam. Pro meliori terminorum & casus intelligentia: Sup-

Suppono sequentia. 1. Opinio est iudicium incertum nitens motivo de se fallibili, vel infallibili apprehenso ut fallibili: alia autem est probabilis, alia improbabilis. *Probabilis* dicitur, quæ nititur motivo absolute & simpliciter gravi, id est, apto movere hominem prudentem & doctum ad assensum, perpensis etiam accurate motivis oppositis, ideoque assentiens tali motivo non temerè, sed prudenter assentitur. *Improbabilis* est, quæ non nititur tali motivo.

2. Probabilitas alia dicitur opinioni *intrinsecæ*: quæ scilicet petitur ex veritate ipsi rei intrinsecæ; alia est *extrinsecæ*, quæ petitur ab authoritate Doctorum ita sentientium: hæc authoritas non facit veram probabilitatem, nisi quatenus præsumitur fundari in rationibus intrinsecis verè gravibus.

3. Alia opinio dicitur probabilis *quoad se*, quæ à parte rei pro se habet grave motivum, licet fortè à nobis non cognoscatur; alia probabilis *quoad nos*, quæ à nobis invincibiliter iudicatur habere grave motivum, quamvis fortè non habeat: & hæc iterum dividitur in certò, & in probabiliter tantum probabilem, in dubiè & tenuiter probabilem. *Certò probabilis* est, cujus probabilitas nobis certò absque formidine oppositi innotescit, *Probabiliter probabilis*, cujus probabilitas nobis tantum probabiliter innotescit, sic sententia, quam scio doceri à D. Thoma & ejus schola, est mihi certò probabilis, si autem ab uno homine fide digno dicatur mihi, illam doceri à schola Thomistica, erit mihi tantum probabiliter probabilis, quia authoritas unius non facit certitudinem. Opinio est *dubiè probabilis*, si dubitetur, an habeat motivum grave; est *tenuiter probabilis*, si pro se habeat leve

funda-

fundamentum non sufficiens movere hominem prudentem ad assensum.

3. 4. Non ideo propositio est probabilis, quòd doceatur ab uno Authore etiam impresso, uti certum est ex propos. 27. damnata ab Alexandro VII. *Si liber sit alicujus junioris & moderni, debet opinio censerì probabilis, dummodo non constet rejectam esse à Sede Apostolicà tanquam improbabilem, idque vel maxime, si doceat contra communem; nam quamvis autoritas unius viri docti secundum se possit esse gravis, non tamen est talis, prout opponitur communi sensui aliorum, pariter proborum & in arte peritorum, nisi novam & gravem adferat rationem ab aliis non inventam, nec facilè solubilem, idque præcipuè in materiâ ab aliis non ventilatâ, ut bene notat Mezger sup. a. 2. n. 7. Rudiores tamen in dubiis & obscuris tutò sequi possunt consilium Confessarii, Superioris vel alterius viri, de quo est communis opinio, quòd sit probus & intelligens, quia foret onus nimium grave, si ejusmodi homines tenerentur plurium sibi fortè contrariantium opiniones exquirere.*

4. 5. Aliquæ propositiones sunt æquè probabiles, ita ut intellectum, quantum est ex se, æquè fortiter alliciant ad assensum; aliquando una ex oppositis est probabilior, quæ scilicet magis fortiter ad assensum allicit, non tamen necessitat intellectum, quia est interta & inevidens, ac pro opposito etiam est motivum grave. *Reiffenstuel in Theol. mor. t. 1. dist. 3. n. 43.* An verò intellectus in concursu motivi æquè vel magis probabilis possit directè assenti minùs, vel æquè probabili, non facit ad praxin, nec opus est ad formandam conscientiam practicè certam, sed ad hoc sufficit, quòd intel-

intellectus reflexè judicet stare pro utraque parte
 motivum grave, adedque se prudenter & non tem-
 merè sequi posse utramque. Vide tamen, si lubet,
Teril. sup. Mezger. a. 5. La Croix à n. 398.

6. Illa opinio hïc vocatur tutior, quæ stat pro
 lege, ideòque remover à periculo etiam materialiter
 peccandi, unde patet, minùs probabilem posse
 se esse magis tutam, qualis v. g. est hæc: post ad-
 missum peccatum est obligatio statim pœnitendi,
 in tali casu licitum esse sequi sententiam minùs pro-
 babilem in concursu probabilioris, omnes conce-
 dunt, & ad oculum patet; quis enim dicet me
 peccare statim pœnitendø, quamvis fortè sit longè
 probabilius, quòd non sit obligatio statim pœni-
 tendi? His præsuppositis famosissima simul, & in-
 tricatiflima est quæstio inter Theologos de usu con-
 scientiæ seu sententiæ probabilis, aliis contenden-
 tibus semper tutiora vel saltem probabiliora se-
 quenda esse; aliis ècontra affirmantibus ad fundan-
 dam conscientiam practicè certam aliquando suffi-
 cere quamvis opinionem verè probabilem etiam
 minùs tutam. Itaque

Dico 1. Non est licitum sequi contra legem
 sententiam tenuiter, dubiè aut probabiliter tantùm
 probabilem, est *communis*: Ratio est, quia non
 possum in ea fundare conscientiam practicè certam,
 conscientia enim practica foret hæc vel similis,
 quod ago ex motivo gravi, ago prudenter & lici-
 tè, sed sequens sententiam tenuiter, dubiè, vel
 probabiliter probabilem, ago ex motivo gravi,
 ergo. Ubi vides *minorem* vel esse falsam, vel tan-
 tum probabilem, ideòque & conclusio practica,
 quæ partem sequitur debiliorem, vel erit falsa, vel
 ad summum probabilis, non autem certa. Unde
 Alex. VII. justè damnavit prop. 3. *Generatim dum*
 pro-

probabilitate, sive intrinsecâ sive extrinsecâ quamvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exsatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

7. Dico 2. Quando agitur de valore Sacramenti, saltem circa conditionem ab Ecclesia non supplebilem, non licet sequi probabilem aut etiam probabilior, sed necessariò eligenda est tutior: v. g. est probabile, vel etiam probabilius aquam rosaceam esse verè aquam naturalem, attamen non licet eam adhibere in Baptismo, si aqua certò naturalis haberi possit: Ratio est, quòd illa probabilitas facere non possit, ut aqua rosacea sit certò sufficiens ad valorem Baptismi, ideòque Baptismus sine causa exponeretur periculo nullitatis, quod est contra reverentiam Sacramenti & charitatem proximi, qui fortè privatur Sacramento: ideòque Alexander VII. meritò damnavit propos. 1. *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relictâ tutiore.* Idem tenet in variis casibus, ubi est periculum realis damni, ut, si sit probabile in via esse latrones, non possum citra necessitatem prudenter viam illam eligere; non possum è tecto projicere lapidem, si probabile sit transire hominem: quia illud damnum reale non removetur per iudicium etiam prudentissimum: de quo plura vide infra n. 17. Aliud est, si agatur de sola licentia vel honestate alicujus actionis; tunc enim probabilitas causat errorem invincibilem, & conscientiam practicè certam, & per consequens removet omne periculum peccandi formaliter, ut mox dicetur. *Dixi supra 1.* Saltem circa conditionem ab Ecclesia non supplebilem; nam si conditio sit supplebilis ab Ecclesia veluti jurisdictio in Sacerdote, an tunc locum habeat usus sententiæ probabilis, dicam Cas. 99. n. 6.

Dixi

Dixi 2. Si aqua naturalis haberi possit, nam in necessitate, quando materia certa haberi non potest, debet sub conditione adhiberi materia probabilis, necessitas enim & salus proximi tunc excusant ab omni irreverentia.

Dico 3. Judex in civilibus non potest ferre sententiam juxta minus probabilem, uti iterum certum est ex propof. 2. ab Innoc. XI. damnata: *Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.* 8.

Ratio est 1. Quod judex ex officio debeat judicare secundum merita causæ, & tanquam lanx viva propendere in eam partem, in qua est majus rationum pondus, atqui pro parte probabiliore sunt majora merita, seu majus pondus rationum, ergo.

2. Judex admittit perniciosum mendacium, si pro minus probabili pronunciet, illamque dicat esse victricem, quæ est victa; illam esse potiore, quæ est inferior.

3. Hæc est præsumpta Reipublicæ judicem constituentis voluntas, consensus populorum & tacitum pactum litigantium, qui hæc conditione sua jura & fortunas sententiæ judicis committunt, non ut pro suo arbitrio tanquam dominus, sed tanquam æquus judex juxta allegata & probata causam decidat; hinc etiamsi jura partium forent æqualia, adhuc non liceret judici pro libitu parti, cui voluerit, causam adjudicare, id enim probant rationes allegatæ, nec servaretur æqualitas, sed committeretur evidens acceptio personarum, & judex perniciosè mentiretur pronunciando unam causam esse alterâ potiore: igitur in tali casu obligabitur vel rem litigiosam dividere, vel partes ad compositionem inducere. *Suar. Laym. Bannez. 2. 2.*

9. 63: a. 4. Multò minùs licebit iudici tunc admittere munera, ut pro unâ parte potius decidat quàm pro aliâ, hoc enim foret iniquissimum, & est damnatum ab Alex. VII. in prop. 26. *Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest iudex pecuniam accipere pro ferendâ sententiâ in favorem unius pro alio.* Aliud est de advocato, nam sicut ipse cliens habet jus iudici sua motiva, etsi minùs probabilia, ipse se exponendi, sic & per advocatum, nec hoc est, ut aliqui volunt, iudici suadere, ut pronunciet pro causâ minùs probabili, sed tantùm est petere, ut iudex pronunciet juxta merita causæ, quæ quamvis ex iudicio advocati videantur minora pro suo cliente, iudici tamen fortè videbuntur majora. *Dixi*: in causâ civili, nam in causâ criminali potest & debet iudex amplecti causam minùs probabilem faventem reo, quia in criminalibus requiruntur probationes luce meridianâ clariores, quales non sunt, quamdiu pro innocentia Rei stat probabilitas.
10. *Dico* 4. Etiam medici & chirurgi obligantur in conscientia adhibere media certa relictis incertis; probabiliora relictis minùs probabilibus: Ratio sumitur tum ex charitate proximi, qui sine causâ exponi non debet periculo gravis damni corporalis; tum ex chirurgi, & medici officio, & quasi contractu, ægroti enim eâ conditione se permitunt medico & chirurgo, ut subveniant securiori & meliori modo, si enim scirent eundem usurum mediis incertis relictis certis & tutioribus, ejus operâ non uterentur. Hæc intellige, si media certa & probabiliora habeant, aliàs enim satius est adhibere medium probabile & incertum, quàm nullum; imò si mors sit quasi moraliter certa, & tantùm habeatur medium, de quo dubitetur, an sit ob-

fit ob-vel profuturum, adhuc licitum erit illud adhibere, quia probabilis spes vitæ præferenda est periculo accelerandi mortem absque eo verosimilimè sublecuturam, *Sanch. Laym. n. 15.*

Dico 5. In quæstione de honestate actionis licitum est sequi sententiam minùs probabilem, etiam in concursu probabilioris & tutioris, *Medina, Lopez, Bannez, Joannes à S. Th. Salon. Pontius, Reding, Salmant. in 1. 2. t. 11. d. 7. dub. 2. Pasq. Dian. Caramuel fund. 11. Reiffenst. n. 53. & plurimi apud Teril. hic q. 22. Moya sup. Sporer c. 1. à n. 31. Platel. p. 2. n. 151. Mezger to. 2. d. 14. Renz d. 5. q. 4. a. 7. LaCroix l. 1. n. 269. contra Mercorum, Contens. Vincent. Baron, Elizalde, Gonzales, Henno, qui d. 3. a. 6. de consc. immeritò dicit, quòd tot DD. à benigniore sententia nunc defecerint, ut vix aliquid adhuc habeat probabilitatis extrinsecæ.*

Probat 1. Ideo adversarii negant licere usum sententiæ minùs probabilis & minùs tutæ, quia putant in sententiâ vel iudicio probabili non posse fundari conscientiam practicè certam, sed hæc potest in eâ fundari. *Probat 2. min.* Nam, quamvis iudicium speculativum, quo dico: pingere non est servile, sit tantùm probabile, attamen iudicium reflexum, seu conclusio practica est certa, ut patet in hoc syllogismo: quod non temerè, sed prudenter iudico mihi esse licitum, hoc licet; sed prudenter & non temerè iudico esse licitum pingere die festo, ergo mihi licet pingere die festo. *Major* est certa, quia ex prudenti iudicio intellectûs sequitur prudens electio voluntatis, quæ utpote potentia cæca ab intellectu regulari debet, & peccatum essentialiter est imprudens & temerarium, ergo non potest sequi ex iudicio prudenti. *Minor*

C

etiana

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. 1.

etiam est certa, quia supponitur esse probabile, quòd liceat pingere, ideòque pro eo stat motivum grave, iudicium autem nitens motivo gravi non potest esse temerarium, temerarium enim necessariò nititur motivo levi, & in hoc distinguitur opinio tenuiter vel probabiliter probabilis à certò probabili, quòd hæc nitatur motivo certò gravi, aliæ autem motivo vel levi vel tantum probabiliter gravi.

2. Possum in opinione æquè probabili vel probabiliori, non obstante ejus incertitudine speculativâ, fundare conscientiam practicè certam, ut fatentur plerique adversarii, & ex eo patet, quòd aliàs nulla sententia D. Th. vel Scoti etiam probabilissima contra legem, esset tuta in praxi, quòd repugnat propositioni tertiæ damnatæ ab Alex. VIII. *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.* Ergo & in opinione minùs probabili, quia utraque nititur motivo gravi, quamvis incerto.

3. Non semper teneor sequi tutiorem, ut monstravi cal præced. n. 4. & certè si tutior semper sequenda esset, non possem sequi ullam sententiam D. Th. etiam probabiliorem aut probabilissimam contra legem, v. g. quòd circumstantiæ notabiliter aggravantes in confessione non sint necessariò exprimendæ, ut docet in 4. dist. 16. q. 3. a. 2. neque teneor sequi probabiliorem, nam non teneor semper facere quòd est prudentius, sed sufficit facere quòd est simpliciter prudens.

4. Si est obligatio sequendi tutiorem aut probabiliorem, ergo peccarunt mortaliter SS. Pontifices dispensando in votis solennibus contra tutiorem & secundum adversarios etiam probabiliorem D. Th. item in matrimonio rato contra tutiorem &

pro

probabiliorem seu probabilissimam (ut ait *Sanctus*)
S. Bonav. & Scotistarum sententiam, consequens
 autem asserere videtur temerarium; Pontifices
 verò ita dispensasse constat ex probatissimis Autho-
 ribus, quos refert *Baron.* ad annum 1041.

5. *C. laudabilem de frig. & malef.* permittitur
 conjugibus frigidis tentatio copulæ usque ad trien-
 nium, cum tamen post copulam per biennium
 frustra tentatam, longè probabilius sit, esse impe-
 dimentum impotentia, & tutius foret abstinere ob
 periculum pollutionis.

6. Sequeretur quòd nec Superior posset præci-
 pere, nec subditus obedire secundum sententiam
 minùs probabilem, quia secundum adversarios
 non potest in eâ fundari conscientia practicè tuta
 vel certa; consequens autem est contra commu-
 nem fidelium sensum, & bonum commune, quod
 requirit ut subditi in dubiis multò magis in proba-
 bilibus Superiori obediant, ne detur ansa eludendi
 Superiorum præcepta; Et satis constat ex *C. quid*
culpatur, caus. 23. q. 1. ubi *S. Aug.* dicit subditum
 posse militare ita jubente etiam Rege sacrilego, si
 certum non sit, esse bellum iniquum, at quamvis
 sit probabilius bellum esse iniquum, tamen hoc
 non est certum, ergo. Accedit, quòd præceptum
 Superioris ejusque autoritas sit certa, excusatio
 autem incerta.

7. In dubio, an existat lex, libertas est in pos-
 sessione, & existentia legis utpote aliquid facti in
 dubio non præsumitur, ut probavi *Cas. prac.* atqui
 est dubium & quidem positivum an existat lex obli-
 gans ad sequenda semper probabiliora, & tutiora,
 cum sententia adversariorum non sit certa, ut cla-
 rum est ex suprapositis argumentis; Aut certè si
 existeret talis lex, tamen non esset sufficienter pro-
 mul-

mulgata, quia post exactissimam inquisitionem plurimi & doctissimi eam non agnoscunt, & publicatio tanquam aliquid facti iterum in dubio non præsumitur, maximè si ipsa lex sit dubia. *Nec dicas*, Hanc legem esse naturalem & divinam, ideòque non indigere promulgatione. *Contra est* saltem indiget sufficiente notitiâ, quæ hic non est, ideòque invincibiliter ignoratur, cum post sufficientem inquisitionem ex gravibus motivis judicetur non existere.

8. Juxta pleròsque adversarios licitè operor ex probabiliore, sed mihi probabilius est, quòd relictâ tutiore, & probabiliore possim sequi minùs probabilem, nam experienciâ mihi certum est intellectum meum magis trahi à motivis hujus sententiæ, & pro hac stare majorem auctoritatem, quam pro oppositâ, ergo.

9. Ex prædeductis est evidens, legem semper sequendi probabiliora esse omninò incertam, ut potè contra cujus existentiam sunt argumenta ad minùs probabilia, sed lex incerta non obligat, ut clarum est ex jure: *c. cum in jure 31. de off. & pot. jud. del. Nisi de mandato certus extiteris, exequi non cogaris quod mandatur*: ergo.

13 *Obji.* 1. Operans vel pingens die festo ex sententiâ minùs probabili, non habet iudicium certum de honestate operationis, cum probabilius sit quòd pingere die festo sit illicitum, ergo aget cum dubio practico.

Confirmatur 1. Iudicium practicum seu reflexum fundatur in iudicio directo, ergo si iudicium directum sit incertum, etiam practicum erit tale.

2. Non obstante illo iudicio reflexo manet probabilius, quòd non liceat pingere, ergo iudicium practicum, quòd pingere sit licitum, non est certum.

3. Ju

3. Judicium minùs probabile est magis difforme, quàm conforme legi æternæ, quia probabilius est, existere legem, ut supponitur, ergo tale judicium non potest esse regula actûs honesti.

4. Sequens sententiam minùs probabilem si erret, errat culpabiliter, quia prævidet periculum errandi, illudque evitare posset sequendo tutiorem.

5. Multi & doctissimi viri asserunt, tuum judicium practicum fundatum in opinione minùs probabili, quomocunque illud formaveris, non esse certum; idque probant ex motivis & rationibus verè gravibus & valde probabilibus, contra quod autem est ratio probabilis, id non est certum, ergo. Ità quoad rem *Brocard*, pag. 378.

¶. *Ad 1. Retorquendo.* Etiam operans ex sententiâ probabiliore non habet judicium certum de honestate operationis, cùm maneat probabile oppositum, sicut igitur respondes sufficere, quòd judicium ultimum reflexum sit certum, quamvis directum seu speculativum maneat incertum, sic & ego dico sufficere, quòd judicium ultimum seu practicum sit certum, quamvis speculativum si incertum, & minùs probabile.

Ad 1. Confirmat. ¶. 1. Iterum *retorg.* Judicium practicum fundatur in directo, ergo si judicium directum sit tantùm probabilius, & non certum, etiam conscientia practica erit talis.

¶. 2. *Disting. maj.* Judicium practicum fundatur in judicio directo, tanquam objecto affirmato existere, C. Tanquam in præmissâ, N. Syllogismus practicus seu conscientialis est v. g. hic; quod prudenter judico mihi licere, hoc licet, sed prudenter, hoc est ex gravi & probabili motivo judico mihi licere pingere. Ergo &c. ubi vides omnes præmissas esse certas, & minor non dicit directè, quòd

liceat pingere, sed dicit, id prudenter, & ex gravi motivo judicari, quod certum est, per consequens & conclusio seu dictamen ultimum erit certum.

Ad 2. Confirmat. distinguo *ant.* manet probabilius ex principiis directis seu speculativis, quod non liceat pingere *C.* ex principiis reflexis, *N.* Idem tenet in sequelâ probabilioris; cujus oppositum manet speculativè probabile, quamvis iudicium practicum dicant esse certum.

Ad 3. dist. C. Ergo iudicium probabile non potest esse regula ultima, & immediata honestatis *C.* hæc enim debet esse certa. Non potest esse regula mediata *N.* Idem est de iudicio probabilioris, quod pariter est incertum, & fortè con-fortè difforme legi æternæ, ideòque non potest esse regula immediata operationis honestæ.

Ad 4. R. 1. Iterum *retorq.* qui sequitur probabilioris contra legem, scit illam esse incertam, adeòque se posse errare, & errorem vitare eligendo tutius, ergo si erret, errat vincibiliter. *R. 2. N. Aff.* Nam post diligentem inquisitionem ignoratur lex, & prudenter iudicatur, non esse, ergo si erret, errat ex ignorantia invincibili; nec est obligatio semper eligendi tutius, ut sæpius jam dictum est.

Ad 5. Nego probabiliter asseri iudicium practicum fundatum in opinione verè etsi speculativè minùs probabili, non esse certum, nam Syllogismus practicus, ut supra dictum est, non asserit directè quod pingere v. g. non sit opus servile, sed solum asserit pro hoc esse grave & prudens motivum, quod omninò certum est, similiter asserit quod agens ex prudenti seu gravi motivo, non agat temerè

temerè sed prudenter, & per consequens non peccet, quod similiter certum est.

Inst. 1. Si ex hoc, quòd aliquid sit probabili-
ter licitum, intellectus posset practicè certò infer- 14
re, hoc licet, ergo ex hoc, quòd aliquid sit pro-
babiliùs illicitum, intellectus certò inferre poterit,
hoc esse illicitum; sed qui certò potest judicare ali-
quid esse illicitum, non est in ignorantia invinci-
bili legis prohibentis, cum eam certò cognoscere
possit, ergo. *R. N. seq maj. To Non* est malignantis
naturæ, & negat ex ullo motivo posse judicari li-
citur, quòd probabiliùs est illicitum, hoc autem
falsum est, cum possit judicari licitum ex motivo
probabili, quamvis ex motivo probabiliore judi-
cetur, esse illicitum.

Inst. 2. Si ille bene agit, qui agit probabiliter
honestum, ergo ille malè agit, qui agit probabi-
liter inhonestum. *R. 1.* Ergo malè agit, qui sequi-
tur probabiliorem, quia agit probabiliter inho-
nestum.

R. 2. N. C. Nam non obstante, quòd aliquid
vi judicii speculativi judicetur probabiliter esse in-
honestum, attamen vi judicii reflexi & practici
certò judicatur honestum. Neque enim hæc ju-
dicia habent idem objectum, ideòque unum potest
esse certum, alterum tantum probabile, ut patet
ex dictis.

Inst. 3. Probabilitas est æqualiter indifferens ad
verum & falsum, ergo qui eam sequitur, non cu-
rat veritatem, & æquivalenter dicit: volo pingere
die festo, sive sit, sive non sit licitum. *Confirm.*
Talis non habet pro regulâ legem æternam, quia
potest errare, operans autem secundum legem
æternam errare non potest. *R. 1.* Etiam major

probabilitas est indifferens ad verum & falsum, & tamen prudenter eam sequor.

R. 2. Om. Ant. N. C. Diligenter inquisivit in legem prohibentem pingere, & eam non reperit, ideoque resolvit sibi licitum esse pingere. *Ad Confirm.* Etiam sequens probabiliorem potest errare, ergo & hic non habebit pro regulâ legem æternam, ideoque dico, habere pro regulâ saltem legem æternam permittentem, si fortè erret, quia errat invincibiliter.

25 *Obji.* II. Sic se habet minùs verum ad intellectum, sicut minùs bonum ad voluntatem, sed minùs bonum in comparatione majoris boni non movet voluntatem, ergo nec minùs verum in concursu majoris movet intellectum. Ecce *Achillem* ad-versariorm. *Confirm.* Intellectus est potentia necessaria, ideoque sicut bilanx necessariò propendet in illam partem, pro quâ est majus pondus, sic intellectus necessariò in illam, pro qua est majus verum, ergo non potest assentiri objecto minùs probabili in concursu probabilioris. R. 1. Posse concedi totum, quia argumentum ad summum probat, quòd intellectus in concursu probabilioris non possit directè assentiri minùs probabili tanquam vero, neque hoc requiritur, sed sufficit, quòd intellectus possit reflexè judicare, pro sententia minùs probabili esse motivum grave, ideoque voluntatem prudenter eam sequi posse.

R. 2. Sicut voluntas potest eligere minus bonum, si aliunde accedat nova bonitas, sic intellectus in rebus obscuris & probabilibus non necessitatur, sed accedente imperio voluntatis potest assentiri minùs probabili; si enim intellectus ex imperio voluntatis possit temerè dissentire vel dubitare de objecto fidei, non obstante majori credibilitate, imò

imò morali certitudine credibilitatis in oppositum, cur non assentiri minùs probabili? *Ad confirmationem* sicut bilanx potest inclinare in minus pondus, si ab extrinseco accedat impulsus v. g. digiti vel novum pondus, sic intellectus potest assentiri minùs probabili accedente impulsu voluntatis.

Inst. Sicut voluntas non movetur nisi à solo bono, tanquam objecto suo formali, sic intellectus à solo vero; atqui per imperium voluntatis minùs probabile non fit magis verum, ergo. 2. Major probabilitas elidit minorem; Si enim tres dicant, se Petrum vidisse in Ecclesiâ, & alii duo dicant se eundem eodem tempore vidisse alibi, non possum prudenter assentiri duobus. *Re. Ad 1. dist.* Intellectus movetur à solo vero evidenter vel probabiliter apparente, C. semper evidenter apparente, N. Intellectus necessitatur à sola veritate evidenter apparente, in obscuris & probabilibus subest imperio voluntatis, quæ facere potest, ut intellectus firmiùs assentiatur objecto, quàm mereatur pondus rationum, ut certum est ex propositione 19. damnata ab Innoc. XI. *Voluntas non potest efficere, ut assensus in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Cur ergo non possit facere voluntas, ut intellectus assentiatur motivo minùs probabili? *Ad 2.* Major probabilitas elidit minorem, quando motiva sunt planè similia, sicut in allato casu C. si motiva sint dissimilia, & directè non opposita, ut plerumque contingit in controversiis moralibus & dubiis juris, N. Constat enim experienciâ, quòd intellectus consideratis motivis utriusque partis sæpè fluctuet, vel saltem assentiatur cum formidine, formido autem oritur ex virtute motivi oppositi, ergo evidens est,

C s

quòd

quòd motivum oppositum non sit elilum, aut totam vim movendi amiserit.

17. *Obji. III.* Varias paritates, ut 1. imprudenter bibo vinum, quod probabilius est veneno infectum. 2. Imprudenter adhibeo medicinam minus probabilem & minus tutam, si aliam habere possim. 3. Imprudenter jaculor in objectum, quod probabilius est homo. 4. Imprudenter me ingero occasione, in quà sexies sum lapsus, quinquies non sum lapsus; ergo imprudenter sequor sententiam minus probabilem. *R. N. C.* In adductis exemplis ubique agitur de damno vel periculo reali, quod æqualiter sequitur, sive error meus sit vin. sive invincibilis, neque meum iudicium probabile facit me securum, quòd vinum non sit infectum, quòd medicina non sit nocitura, quòd objectum, in quòd jaculor, non sit homo &c. ergo imprudenter me vel alium exponerem tali periculo; è contrà suppositâ probabilitate & ignorantia invincibili legis sum securus me non peccare formaliter. *Ad 4.* Specialiter dico quamvis in tali occasione ipse lapsus v. g. fornicatio non sit certa, ipsum tamen periculum fornicandi, seu peccandi formaliter, est certum, cui proin sine peccato me exponere non possum.

Inst. 1. Ergo nunquam licebit sequi opinionem minus tutam aut probabilem saltem in materia iustitiæ, restitutionis, infamationis, scandali &c. quia tunc semper agitur de damno reali, sive in temporalibus, sive in famâ, sive in animâ. *R. S.* alter sit in certâ possessione rei vel juris ad rem contrâ illum non licebit uti opinione minus tutâ vel probabili. *C.* secus *N.* possessio dat jus certum inhærendi rei, idèdque contrâ possessorem nulla valet probabilitas. Econtrâ si ego sim poss

possessione, aut etiam agatur de gravi damno meo, possum utique sequi opinionem minùs probabilem faventem juri meo; sic tutò retineo agrum bonâ fide possessum, et si probabilius foret eum non esse meum: in materiâ famæ licitè revelo crimen occultum proximi, quod sine gravi meâ infamiâ vel damno tacere non possum: licitè pono actionem honestam, ex quâ forsan alter est scandalizandus, si eam sine gravi meo incommodo non possum omittere.

Inst. 2. Imprudenter ago illud ex quo Deus probabilius offendetur. Item minister Principis imprudenter facit ea, quæ probabilius judicat adversari mandato Principis, ergo & imprudenter sequor minùs probabilem. *R. Ad 1. N. C.* Ex dictamine pratico certus sum, Deum non offendi per usum sententiæ minùs probabilis. *Ad 2. Omis. ant. N. C.* Minister regulariter potest se verbo vel scripto certificare super voluntate Principis, vel specialiter se obligavit ad diligentiam exquisitissimam, quòd si taliter se non obligavit, neque scire possit voluntatem Principis, etiam licitè agere poterit, quod minùs probabiliter judicat non adversari voluntati Principis... Ex dictis pro praxi.

Deduces seqq. 1. Non licet sequi sententiam à Sede Pontificia censuratum, quamvis antehac fuisset probabilissima, quia per censuram amisit probabilitatem practicam; si dubium sit, an sit censurata, adhuc eam sequi non licet, quia est tantum dubiè probabilis. Censuras verò & decisiones papales in materia fidei & morum esse infallibiles, apud Doctores sincerè Catholicos est indubitatum contra hæreticos & quosdam Jansenii affectus; idèòque ut doctrina sana & catholica, à falsâ, suspen-

suspectâ, impiâ aut hæreticâ, facilius discerni valeat, propositiones à S. Sede damnatas suis ubique locis inserui.

19 2. Confessarius & quivis alius potest sequi sententiam alienam, quam cognoscit esse probabilem, etsi suam judicet esse probabiliorē & simpliciter veram. *Nav. man. c. 26. num. 4. Laym. c. 5. Thom. Sanch. in decal. c. 19. num. 14. & DD. cit. n. 11.* Ratio est, quia hoc ipso, quod cognoscit alienam esse probabilem, cognoscit pro ea esse grave motivum, ideòque se eam prudenter sequi posse, hinc si pœnitens nitatur sententiâ verè probabili v. g. quod circumstantiæ aggravantes non sint necessariò explicandæ, quod hic vel ille contractus sit licitus, confessarius non tantum potest, sed & tenetur eum absolvere contra sententiam propriam sibi probabiliorē, quia pœnitens est bene dispositus, & post explicata peccata habet jus ad absolutionem, & confessarius, ut Judex debet pronunciare secundum allegata, & probata pœnitentis, non secundum privatam suam opinionem. *Joan. à S. Th. dis. 12. a. 6. La Croix n. 445. Sporer n. 47. Reiffenst. n. 55.*

20 3. Subditus tenetur obedire Superiori secundum minus probabilem præcipienti, quia tenetur semper obedire, quando licitè potest, sed potest licitè obedire accommodando se minus probabili, idque exigit bonum commune & auctoritas Superioris, quæ est in possessione præcipiendi, ergo. Imò quilibet obligatur ex charitate sequi sententiam minus probabilem, si per eam commodè possit impedire grave malum v. g. peccatum in se, vel in proximo, ideòque si confessarius advertat sententias rigidiores pœnitenti esse periculosas ob nimios v. g. scrupulos vel pusillanimitatem

opot

oportet, ut eum dirigat secundum benigniores; si verò declinet in noxias laxitates, dirigendus est secundum rigidiores.

4. Non tantum licite sequor alienam probabilem, sed etiam alteri secundum eam licite suadeo, vel saltem expono licitum esse ejus usum; Ratio est, quia ego ipse licite eam sequor, & etiam consulens eam licite sequi potest, ergo eandem ipsi licite suadeo, non enim magis teneor alienam conscientiam curare, quam propriam. *Laym. sup. Mezger a. 9. num. 3. Renz a. 8.* Excipe nisi quis consulatur in negotiis publicis, v. g. an bellum vel tributum sit justum; tunc enim consilarii tenentur suadere probabiliora, idque exigit bonum commune, & recta ratio, & ipsi tunc sunt quasi iudices inter Principem & subditos: est communis cum *Sporer n. 43.* Ut autem Princeps (idem est de quovis superiore) tuto sequi possit mentem suorum consiliorum, oportet 1. ut seposito omni humano affectu elegerit tales, quos judicabat regnatos, & probos & incorruptibiles, 2. ut iisdem relinquat plenam libertatem edicendi veritatem, etsi ingrati Principi; tunc enim & non alias eorum consilium etiam contra propriam opinionem tuto sequitur: Ratio est, quod ejusmodi sint plerumque magis intelligentes, quam ipse Princeps, & facilius sit, unum errare, quam plures.

5. Rudiores in dubiis & obscuris tuto sequi possunt consilium confessarii, Superioris, vel alterius viri, de quo est communis opinio, quod sit probus & intelligens, quia foret onus nimium grave, si ejusmodi homines tenerentur plurimum sibi fortè contrariantium opiniones exquirere.

6. Probabilius non licet sequi hanc & oppositam
pro-

probabilem, si inde una lex certò violaretur, v. g. audita die Jovis duodecimâ noctis in uno horologio non potest Clericus prudenter judicare, se esse deobligatum à Completorio, & simul judicare se posse protrahere cœnam in carnibus; quia scilicet necdum audita est duodecima in altero horologio; nam quamvis duo horologia communiter bene directâ sint quasi duo testes probabiles, tamen utrumque simul sequi non possumus, quia certè infringo unam legem; si enim primum fallat, pecco non orando Completorium; si secundum, pecco comedendo carnes. Similiter in testamento non solenni, non possum prudenter judicare illud esse validum, & sic retinere hæreditatem, & ex altera parte resolvere non esse validum, ut non tenear exsolvere legata; certò enim læderem unius jus, vel enim testamentum est invalidum & lædo jus illius, cui hæreditas debetur ab intestato; vel est validum, & lædo jus, quod legatarii habent ad legata. Si bonâ fide jam adiissem hæreditatem non cogitans de probabilitate sententiæ oppositæ, possem juxta plures utriusque sententiâ oppositâ, & resolvere me non teneri ad solvenda legata, quia sum possessor bonæ fidei, & jam fortè jus unius læsum est, & est probabile, legatarios nullum habere jus: nihilominus probabilius videtur, quòd adhuc teneat solvere legata, vel dimittere hæreditatem, alioquin adhuc certò violabo vel jus hæredis ab intestato retinendo hæreditatem, vel jus legatariorum legata non extradendo.